

A munkafüzet úgy lesz igazán hasznos, ha a nevelőket felkészítjük használatára. Ennek legfontosabb összetevői:

szaktudományi (verstani és szakágazati esztétikai stúdiumok)

módszertani (óraszervezés, a csoportmunka szervezése, a gépek, eszközök készségi szintű használata).

Ha öt osztályban egy alkalommal végzett kísérlet alapján egyáltalán tanulságot lehet levonni: gyerekek, tanárok igénylik, kérik mielőbb az új szemléletet jelentő, ötleteket felfrissítő és adó munkafüzet (és munkafüzetek) bevezetését, maguknak újból, s másoknak is kívánva a „varázslás sok kedves pillanatát”.

(Köszönetet mondunk Kecskés András verstantukutatónak, aki irodalmárként és tanárként is szívén viselte, tanácsaival mindvégig támogatta a munkafüzet megszületését.)

DR. KISS GÉZA

Pécs, Tanárképző Főiskola

Gyakorlati tanácsok a helytörténetet feldolgozó vagy kutató szakkörök számára

Ebben a cikkben azoknak a kartársainknak szeretnénk ötlettel szolgálni, akik helytörténeti anyag feldolgozására, esetleg kutatására vállalkozó tagokat gyűjtöttek maguk köré.

Általános iskolai szakköreink gyakran kapják azt a megtisztelő feladatot, hogy vegyenek részt egy-egy aktuális akcióban. Múltat kutató, „nyomkereső” fáradozásaik eredményessége legtöbbször nem a lelkesedésen, vagy a jó szándékon múlik. Egy kis jártasság az anyaggyűjtésben és a feldolgozásban, minden bizonnyal sok szakkört juttatna el a pályázatokon való részvétel lehetőségéhez. Ezért nem lesz haszontalan elsajátítanunk a leggyakoribb feladatok, a visszaemlékezés- és munkáhagyomány-gyűjtés legjobb fogásait, szüntelen gondolva a zsűrik által mindig kiemelt véleményre, hogy a kutatásnak és feldolgozásnak a módszere is fontos!

A visszaemlékezések gyűjtése

A szakirodalom szerint a visszaemlékezés olyan szóbeli elbeszélés, amelynek anyagát az elbeszélők élettörténete, tapasztalata szolgáltatja. Egységes egészzé kerekedő történet, amely nem csupán az események krónikás ismertetésér, hanem a megkérdezett értékelő észrevételeit is tartalmazza.

A visszaemlékezések során először mindig a téma irodalmával és forrásaival kell megismerkednünk. Mire ezzel végzünk, akkorra többnyire elrendeződnek a különböző kérdéscsoportok és kérdések, és kérdőívyszerűen áll előttünk, hogy mire szeretnénk választ kapni. A források

rendszerint azt is elárulják, hogy kiket érdemes megkérdezni. Gyűjtőmunkánkat erősen befolyásolja a megkérdézendő személye, egykori, vagy jelenlegi beosztása. – Az eseményekben fontos szerepét játszott emberek élete annyira összenőtt a történelmi folyamattal, hogy minden megnyilatkozásuk a történelem része. Ebben a ritka esetben a célunk mindenképpen az, hogy minél teljesebben rögzítsük partnerünk emlékeit, mert itt minden szó vagy jelzés fontos adatot szolgáltathat a történelmi kutatás számára. – A történelmi események közkeletűen természetesen nem tudhatunk olyan eseményekről, amelyekre a történelemkutatás számot tarthatna. Életük, viselt dolgaik színes előadása azonban mégiscsak megérteti a hallgatóval, hogy a történelemnek ugyanolyan része az általuk elmondott, első hallásra talán érdektelen történet, mint a vezetők nagyobb horderejű emlékezései.

Ugyanakkor partnerünknek is ismernie kell érdeklődésünk célját, mert csak így remélhetjük bizalmát. A nyílt és közvetlen vélemény nyilvánítása szempontjából jobb, ha egyéni beszélgetést szervezünk. Bizonyos problémák megnyugtató tisztázása azonban megkívánhatja, hogy egyszerre több adatközlő legyen együtt.

Az általános tájékozódás után készítsünk személyekre bontott gyűjtési tervet is, hogy már a munka kezdetekor tudjuk, kiknek, milyen társadalmi rétegekhez tartozóknak emlékeit kívánjuk rögzíteni. Az általunk ismert legjobb gyűjtési tervek az alábbi lépéseket rögzítik:

1. A község vezetőinek és a pártszervezet titkárnak megkeresése.

2. A községben élt olyan személyek felkutatása, akik az országos eseményekben is szerepet játszottak. (Volt országgyűlési képviselők, országos pártvezetőségi tagok stb.)

3. A munkásmozgalom internacionalista harcosságainak megszólaltatása.

4. Az egyszerű emberek közül a jellegzetes társadalmi osztályok és rétegek reprezentáns képviselőinek kiválasztása (Gazdasági cselédek, kubikosok, gyári munkások, kisparasztk). A társadalmi rétegeken belül külön tekintettel kell lennünk a szervezett munkások és szervezetlenek, a politizálók és nem politizálók eltérő karakterére. A legfőbb szempont természetesen mégis az legyen, hogy anyagunk alapján válassz tudjunk adni az akció fő kérdéseire.

A munka központi mozzanata ennél a munkafornánál a visszaemlékezések anyagának rögzítése. Ha a technikai feltételek megvannak, legcélszerűbb a magnetofonos rögzítés. Igaz ugyan, hogy a szóbeli közlések minden gondját a magnetofon sem oldja meg (ezért szoktak a felvételekhez jegyzőkönyvet is mellékelni) de olyan kitűnő tulajdonságokkal rendelkezik; hogy fel nem használása ma már számos területen műhibának számít.

Szeretnénk itt figyelmeztetni arra is, hogy a magnetofonos felvétel igen bonyolult feladat, amelynek végrehajtásához nem elegendő a magnetofon működtetésében való jártasság. A gyűjtőnek egy személyben kell ellátnia a riportert, a technikus és a rendező feladatát. Jól teszik tehát a szakkörvezetők, ha riportereiket alaposan felkészítik a magnetofonos gyűjtésre és lehetőleg nem egy tanulóra bízzák ezt a komplex feladatot.

Azt is szeretnénk kiemelni, hogy a felvételek anyagát minden esetben írásba is át kell tenni. A legépelelő szó szerint történik. A gépelt szöveget célszerű az emlékező kezébe adni és megkérni, hogy végezze el az általa szükségesnek vélt módosításokat. Az anyagot csak akkor tekinthetjük véglegesnek, ha az emlékező jóváhagyta. Gondoskodnunk kell arról is, hogy az írott szöveget ugyanolyan gondosan őrizzük, mint a szalagokat. Alapelveknek kell tekintenünk, hogy az emlékezések zárt anyagként kezelendők és csak az igazgató hozzájárulásával használhatók.

A MUNKÁSMOZGALOM TÁRGYI EMLÉKEINEK ÉS HAGYOMÁNYAINAK GYŪJTÉSE

Különösen ipari centrumokban és bányásztelepüléseken kísérheti siker a munkásmozgalom tárgyi emlékeinek és hagyományainak gyűjtésére indított szakköri vállalkozásokat.

A munkáshagyomány gyűjtői számára szinte korlátlan lehetőséget kínálunk a különböző néprajzi útmutatók. Lehet foglalkozni a bányászéletmód, bányász hagyomány gyűjtésével; érde-

kesek lehetnek az ipari nagyüzem munkáshagyományai, vagy valamely iparág műszavai. A kisebb helységeken is adhat érdekes gyűjtési feladatot a vasöntők, rézöntők, reszelővágók stb. egykori munkája és műszókincse. A nagyipar népi elődeinek, a köfajtőknek, malomkővágóknak, mészégetőknek, kékfestőknek, üveg-fűvőknek, molnároknak élete szintén kutatásra csábíthat sok szakkört. — Ráirányíthatjuk a figyelmet a munkásmozgalom politikai történetének legfontosabb tárgyaira, az egyesületek, szervezetek és pártok jelvényeire, felszereléseire, zászlaira, a munkásmozgalom kiemelkedő személyeinek, sőt közkatonáinak használati tárgyaira. Becses zsákmányt jelenthetnek az egykori munkásszervezetek, földmunkásegyletek, pártok helyiségeinek, esetleg illegális találkozóhelyeinek fényképei is.

A gyűjtés lehetőségei gazdagok ugyan, de azért nem árt, ha eleve számolunk azzal, hogy a volt uralkodó osztályok a munkásmozgalom elleni akcióik során az egyes szervezetek iratait, felszereléseit gyakran elkobozták, esetenként el is pusztították. Számos emlék esett áldozatul a háború pusztításainak is. Nem kevés azonban azoknak a tárgyaknak a száma sem, amelyek ma is kallódnak, s felderítésük fontos feladat.

Szakköreinknek elsősorban a munkásmozgalom felszabadulás utáni emlékeinek gyűjtését ajánljuk. Ebben az esetben az üzemek, gyárak igazgatóságai, a párt- és szakszervezeti bizottságok, üzemi kultúrotthonok, nyugdíjas klubok jelentik a gyűjtés kiinduló pontját. Ezek a helyeken előkerülhetnek az MKP, SZDP, MNDSZ, MADISZ egyes megmaradt tárgyai, fényképei stb. Elég gyakran bukkannak elő a versenymozgalom emlékeit őrző serlegek, szobrok, fényképek, felajánlási albumok, valamint más, e korszak bemutatásához fontos tárgyi és írásos emlékek.

Ez az érdekes kutatási terület nemcsak a szakköri munka becsületét növelheti, hanem megfelelő anyag összegyűjtése után megkönynyíthatja a munkásmozgalom történetének tanítását is.

A KUTATÓ MUNKA ABC-JE

Meggyőződésünk, hogy csak azok a szakkörvezetők indíthatják siker reményében valamely kutató akcióra diákjaikat, akik gondolnak az ismeretszerzésben való jártaságok-készségek kialakítására, sőt, az eredmények megfelelő formájú rögzítésére is.

Az első lépés itt az olvasóvá nevelés, az olvasás megszerettetése. Az ismert didaktikai elvek közül azonban ebben az esetben feltétlenül ügyelnünk kell a fokozatosságra, a motivációra és a rendszerességre. Kezdő szakköröseinkkel először csak rövidebb részleteket olvastathatunk, hogy a terjedelem el ne riassza őket.

Ügyelnünk kell arra is, hogy tanítványaink maguk fedezzék fel, hogy az általunk ajánlott könyvek sok olyan ismeretet kínálnak, amelyekkel szakkörbe nem járó tanítványaink nem is találkozhatnak.

Az olvasás után az egyszerű jegyzetelésre is meg kell tanítanunk a szakköri tagokat. E célból ajánlatos egy nem túl hosszú, de azért komoly problémát felvető írást mindenkiivel elolvasatni, majd közös munkával megkeresni a szerkezetet hordozó mondatokat, s a hozzájuk tartozó legfontosabb kulcsszavakat. Az így elkészített váz lesz jegyzetük alapja, amelyet minden taggal kiegészítettünk. A következő foglalkozáson azután jegyzeteiket összehasonlítva közösen megvizsgálják, hogy a szerző minden fontos logikai lépését megfigyelték-e, s megértették-e az író gondolatmenetét...?

A tudományos adatgyűjtés évszázadok óta bevált módszere a cédulázás. A történelemkutatói adataikat, észrevételeiket sohasem füzetben rögzítik, hanem leggyakrabban kétfelé vágott ívpapíron. Cédulára kerülnek a szó szerinti szövegrészek, bizonyos részletek kivonatai, a cédulákon rögzítjük a kutatás során szerzett benyomásainkat, észrevételeinket s minden cédulán pontosan feltüntetjük a lelőhelyet is. Milyen remek nevelési eredmény lenne, ha ifjú kutatóink már első adataikat is szakszerűen kitöltött cédulákon rögzítenék!

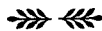
A gyűjtés munkájának befejezésekor készül rendszerint a vázlat, bár szerencsésebb, ha már kezdetben van valamiféle elképzelésünk. A jó vázlat rendszerint 1-2 oldal terjedelemben adja a készülő dolgozat gerincét.

A részletesen kidolgozott vázlat alapján ke-

rül sor az összegyűjtött cédulaanyag csoportosítására. Ennek legcélszerűbb módja az, hogy a vázlat címszavait minél részletesebben borítékokra írjuk, és a cédulákat egyenkénti elbírálás után ezekbe osztjuk be. Így egymás mellé kerülnek a különböző eredetű, de azonos témához tartozó adatok. A rendezés következő lépéseként időrendi, majd logikai rendbe rakjuk őket és kezdődhet a fogalmazás. Fogalmazás közben arra törekedünk, hogy egy logikai egységet lehetőleg mindig egyszerre dolgozzunk fel. Kéziratunk szövegét rendszerint kézzel írjuk. Nagyon fontos, hogy az írólap bal oldalán széles margót, a sorok között pedig tágas helyet hagyjunk, hogy mindig legyen helyünk a bővítések, vagy javítások bejegyzésére.

Az ábrákat, rajzokat ne ragasszuk be a szövegoldalra, még akkor sem, ha munkánk nem kerül nyomdába. Ezek külön lapra készüljenek és megszámozva, megfelelő aláírással kerüljenek a szövegoldalak közé és a szövegben következetesen utaljunk rájuk. A fényképeket a szöveg után, vagy ha sok van belőlük, külön dossziében helyezzük el. Ha a kézirat nyomdába kerül, a szöveget az ábráktól, képektől feltétlenül el kell különítenünk, mert az ábrákról klisé készül, a szöveg viszont szedésre kerül. Az ábrák és a szöveg végleges elhelyezése csak a kész könyvben alakul majd ki...

Jól tudjuk természetesen, hogy csak az országosan legjobb munkák kerülhetnek kiadásra, de azt is tudjuk, hogy az ifjú kutatók szakszerű nevelése később felbecsülhetetlen eredményeket hozhat. Az ismeretszerzés gyermekkorban elsajátított jó módszereinek a leendő felnőtt látja majd igazán hasznát!

KELEMEN BÉLA

Szeged, Tanárképző Főiskola

A feladatlapos körforgásos foglalkoztatási forma alkalmazása az általános iskolai testnevelésben

A modern élettel együttjáró mozgásszegény életmód károsan hat az ember egészségére, teljesítőképességére, ugyanakkor a tudományok és a technika fejlődése egyre magasabb követelményeket támaszt az emberrel szemben.

Az ifjúság harmonikus fejlődését gátló hatások ellensúlyozásában és a teljesítőképesség növelésében a testnevelés jelentősége napról napra növekszik. A kívánt hatások eléréséhez azonban egyre követelöbben lép fel a testnevelés korszerűsítésének igénye.

Az egyre szélesedő testnevelés-módszertani kutatásokra, a pedagógiai, pszichológiai, élettani vizsgálatokra támaszkodva, még nagymértékben fokozható a testnevelés hatékonysága. A minőségi fejlődés egyik feltétele lehet a minél célszerűbb foglalkoztatási formák keresése, amelyek lehetővé teszik a testnevelésóra keretében a testnevelés feladatainak jobb megoldását, az idő és az intenzitás optimális mértékű fokozásának és a hely jobb kihasználásának szempontjából.